

TIIU ERELTI TÄHTPÄEV

20. aprillil 2012 on juubelisünnipäev Tiiu Ereltil, meie viimaste aastakümnete teenekaimal keelekorraldajal ja terminoloogiaspetsialistil.

Tiiu Erelt (neiupõlvenimega Kask) on sündinud 1942. aastal Tallinnas. 1960. aastal lõpetas ta Tallinna 2. Keskkooli. Edasi õppima läks ta Tartu Riikliku Ülikooli Ajaloo-Keeleteaduskonda eesti keelt ja kirjandust, valis spetsialiseerumiseks soome-ugri keelte eriharu ning lõpetas õpingud 1965. aastal kiitusega. Samal aastal hakkas ta tööle tollase Keele ja Kirjanduse Instituudi sõnaraamatute sektoris. Vahepeal, 1967. aastal, töötas ta küll pool aastat Tallinna Polütehnilise Instituudi Ehitusteaduskonna arhitektuurikateedris, pärast seda aga KKI-s (hilisemas Eesti Keele Instituudis) vanemlaborandina, nooremteadurina, vanemteadurina ja kuni 2009. aastani juhtteadurina. Seega kuulub ka Tiiu Erelt nende küllaltki paljude fennougristiharidusega eesti keeleteadlaste hulka, kes on saavutanud väga väljapaistvaid tulemusi oma emakeelealases teadustöös.

Laiemalt tuntakse Tiiu Ereltit ilmselt ennekõike õigekeelsussõnaraamatu kaudu. Tema esimeseks suureks tööülesandeks KKI-s saigi 1968. aastal just ÕS-i koostamine. „Õigekeelsussõnaraamat” ilmus 1976. aastal (koostajateks veel Rein Kull, Valve Põlma, Kristjan Torop, toimetajad Rein Kull ja Erich Raiet). ÕS-i uustrukid avaldati 1978., 1980. ja 1984. a. Pärast seda hakati mõtlema uuelaadse, keelekasutajale suuremat iseseisvust andva, pigem soovitava kui liiga rangelt nor-

matiivse õigekeelsussõnaraamatu väljatöötamisele ja avaldamisele. 1999. aastal ilmuski senistest veelgi mahukam (1040 lk) suures formaadis „Eesti keele sõnaraamat ÕS 1999”, siin oli Tiiu Erelt koos Tiina Leemetsa, Sirje Mäearu ja Maire Raadikuga üks koostajaid, aga samal ajal ka kogu sõnaraamatu toimetaja. Uue ÕS-i teine, parandustega trükk ilmus 2001. aastal. 2004. aastal avaldas Tiiu Erelt koos Tiina Leemetsaga ka „Õpilase ÕS-i”. 2006. aastal ilmus uuendatud ja täiendatud väljaanne „Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2006”, mille kaanel on ka mäрге „Kirjakeele normi alus”. Erinevalt varasematest ei ole selles ÕS-is enam õigekirjutusjuhtnõore, need leiab kas Tiiu Erelti „Eesti ortograafiast” (1. trükk ilmus 1995. a, 4. trükk 2005. a) või Mati Erelti, Tiiu Erelti ja Kristiina Rossi „Eesti keele käsiraamatust” (1997, kolmas, täiendatud trükk 2007).

Siit jõuamegi nende suurte teoste juurest Tiiu Erelti keelekorraldustöö teisele tahule, n-ö igapäevatöö juurde, milleks on keelekorralduse teoreetiliste aluste, kaasa arvatud õigekeelsussõnaraamatu koostamispõhimõtete väljatöötamine ning keelenormide kehtestamine ja põhjendamine. Juba 1970. aastal avaldas ta Keeles ja Kirjanduses koos Rein Kulliga pika põhjaliku programmilise artikli „*Quo vadit* eesti õigekeelsussõnaraamat. Sõnavalik, õigehäädus, õigekiri”. Oma keelekorraldusalaseid seisukohti on ta tutvustanud hiljemgi, näiteks ajakirjas Oma Keel 2000. aastal artiklis „Mida tahab keelekorraldus”, ning 2002. aastal ilmus

temalt monograafia „Eesti keelekorraldus”, kust saame põhjaliku ülevaate ka eesti keelekorralduse ajaloost. Sama teemaga on veel seotud näiteks artiklid „Lauri Kettunen ja eesti keelekorraldus” (KK 1985) ning „Soome keelekorraldusest” (KK 1979). 2003. aastal ilmus ajakirja *Linguistica Uralica* raamatuserjas avaldatud koguteoses „Estonian Language” inglise keeles Heli Laanekase ja Tiiu Erealti 70-leheküljeline ühisartikkel, mis tutvustab kogu maailma huvilistele nii eesti kirjakeele kui ka keelekorralduse ajalugu (teine trükk 2007).

Keelenormide kujundamisel on Tiiu Erelt aktiivselt töötanud vastavates komisjonides: ta on olnud Vabariikliku Õigekeelsuskomisjoni liige ja teadussekretär (1972–1976), aastast 1979 keelekorralduse ja keeleõpetuse komisjoni sekretär ning 1993. aastast alates Emakeele Seltsi keeleteoimkonna liige ja aastail 1995–2000 selle toimkonna vanem. Tema aktiivsel osalusel on arutatud väga mitmesuguseid õigekeelsusküsimusi ning ta on vastuvõetud otsuseid tutvustanud Keeles ja Kirjanduses vastavas artiklisarjas aastail 1972–1975. Õigekeelsusprobleemidest on Tiiu Erelt kirjutanud pidevalt hiljemgi, näiteks artiklites „Murdenimetuste kirjutamine” (1975), „Kuidas lühendada” (1979), „Lühendite õigekeelsus” (1983), „-eerima või -eeruma” (1991), „*Jüri(t)* ja *Türi(t)*” (1991), „Algustäheortograafiast ja jutumärkidest” (1994), „Numbrite kirjutamine. Kas numbrite või sõnadega?” (1995), „Mõne sõna morfoloogiast” (1997). Siin on mainitud ainult mõningad Keeles ja Kirjanduses ilmunud artiklid, aga Tiiu Erealti käsitletud teemade mitmekesisust tunnistavad needki. Põhjaliku ja kompaktse ülevaate annavad Tiiu Erealti ja Henn Saari koostatud „Kirjakeele teataja 1976–1983. Õigekeelsuskomisjoni otsused” (1985) ning Tiiu Erealti ja Maire Raadiku koostatud „Kirjakeele teataja II

1993–2000. Emakeele Seltsi keeleteoimkonna soovitusel” (2000). Tiiu Erelt on tegelnud ka nimede õigekeelsusega, sellest kõnelevad näiteks artiklid „Bulgaaria ja serbohorvaadi nimed eesti kirjas” (KK 1977) ja „Türgi-tatari ja tadžiki nimed eesti kirjas” (KK 1978). 1993. aastal ilmus Tiiu Erealti ja Henn Saari koostatud „Nimekirjutusraamat”, mille käsikiri oli tegelikult valminud juba 1977. aastal.

Tiiu Ereltilt on paljude aastate jooksul saadud keeleabi keelenõutelefoni kaudu, selle töö tulemuseks on ka tema osalusel koostatud kaks kogumikku „Keelenõuanne soovitab” (1996 ja 2000).

Tiiu Erealti teine tähtis tegevusvaldkond on oskuskeelekorraldus. Ta on osalenud paljude terminoloogiasõnastike koostajana ja toimetajana või vähemalt nõuandjana mitmes terminoloogiakomisjonis. Mainitagu siin eriti Tiiu ja Mati Erealti ühistööd „Virolais-suomalainen kielitieteen sanasto” (1992, teine, täiendatud trükk 1995) ning Tiiu Erealti, Mati Erealti ja Enn Veldi „Eesti inglise keeleteaduse sõnastikku” (2003, teine trükk 2012). Põhjalikult on ta eesti oskussõnastikke tutvustanud Keeles ja Kirjanduses artiklisarjas „Eesti oskussõnastikud” (1981., 1986., 1991. ja 1997. aastal). Ja mis peamine, temalt on ilmunud väga olulised oskuskeelealased teosed „Eesti oskuskeel” (1982), „Eesti oskuskeelekorralduse seisund” (2003, koos Arvi Tavastiga) ning „Terminiõpetus” (2007). Ka on Tiiu Erelt kuulunud ajakirja *Õiguskeel* toimetuse koosseisu.

Peale õigekeelsus- ja terminoloogia-sõnaraamatute on Tiiu Erelt veel välja andnud „Väikese uudissõnastiku” (1983, teine, täiendatud trükk 1989), koostanud koos Rein Kulli ja Henno Meristega sõnastiku „Uudis- ja unarsõnu” (1985) ning olnud „Vene-eesti sõnaraamatu” III ja IV köite toimetaja.

Tiiu Erelt ei ole oma teadmisi vaka all hoidnud, ta on õpetanud keelekorral-

dust Tallinna Pedagoogilises Instituudis 1984. ja 1986. aastal, Helsingi Ülikoolis 1993. aastal ja Tartu Ülikoolis aastail 1995–2007 ning oskuskeelekorraldust Tartu Ülikoolis aastail 1977–1984 ja 1996–2007. Kõrgkooliloengutega on otseselt seotud ta monograafiad „Eesti oskuskeel”, „Eesti keelekorraldus” ja „Terminiõpetus”. Ka on ta koos Reet Kasiku ja Mati Ereltiga koostanud õpiku „Eesti keele väljendusõpetus kõrgkoolidele” (2007).

Tiiu Erelti töö ei ole jäänud tähelepanuta, seda on kõrgelt hinnatud: 1999.

aastal Wiedemanni keeleauhinnaga, 2000. aastal riigi teaduspreemiaga humanitaarteaduste alal ning 2001. aastal Valgetähe IV klassi teenetemärgiga.

Kui on olemas kirjakeel, siis ei lõpe ta korraldamine. Soovime Tiiu Ereltile kolleegide ja Keele ja Kirjanduse toimetuse poolt poolt tarmukaid ja rõõmsaid aastaid!

HELLE METSLANG,
VÄINO KLAUS